

وَإِنَّمَا الْكُفُورُ لَا يُعْلَمُ لِمَنْ أَنْجَمْتُهُ^{۱۶۳}

"Gabbaramaan keessan Gabbaramaa tokkicha. Isa malee haqaan gabbaramaan hin jiru. [Inni] Ar-Rahmaan Ar-Rahiim."

كُلُّ مُلْكٍ لِلَّهِ الْعَزِيزِ الْكَبِيرِ إِنَّمَا الْمُرْسَلُونَ مِنْ رَبِّهِنَّ إِنَّمَا يُنَذِّرُ مَا يَرَى وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يَصْنَعُ^{۱۶۴}

And your god is one God. There is no deity [worthy of worship]
except Him, the Entirely Merciful, the Especially Merciful.

Al-Qur'aan, Suuratu Al-Baqarah 2:163

Dubbii iimaana Diigu-Kutaa 6.1

Description

Kutaa darbee keessatti tawhiida rubuubiyyah fi asmaaâ€™a wa sifaat keessatti dubbii iimaana diigu ilaalle jirra. Harâ€™a immoo Tawhiida Al-Uluuhiyyah keessatti dubbii iimaana diigu ilaalla.

Tawhiidu Al-Uluuhiyyah (Ibaadaa) keessatti dubbii iimaana diigan

Seensa kana keessatti gara hiika tawhiidu al-uluuhiyyah fi barbaachisummaa isaatti akeekna. Tawhiidu al-uluuhiyya ykn ibaadaa hojii gabrootaatiin Rabbiin tokkichoomsudha. Kunis kan taâ€™u, gosoota ibaadaa hunda Rabbii tokkicha shariika hin qabneef gochuudha. Tawhiinni kuni hundee amantiiti. Sababa isaatiif Ergamtoonni ergaman, kitaabban buufaman.

Kana mirkaneessu keessatti dubbii warra beekumsaa irraa hanga taâ€™e ni dhiyeessina: Ibn Taymiyaan ni jedha: Dhugumatti haqiqaan (dhugaan) tawhiidaa Rabbii tokkicha gabbaruudha. Isa malee hin kadhatamu, Isa malee hin sodaatamu, Isarratti malee hin hirkatamu, amantiin Isaaf malee hin taâ€™u. Uumamtoota keessaa eenyufillee hin taâ€™u. malaaykota, Nabiyyoota gooftoolee hin godhannuâ€™a (Manhaaji sunnati-3/490)

Ammas ni jedha: Tawhiinni Rabbiin kitaaba Isaa keessatti dubbate, kitaabban Isaa ittiin buuse, ergamtoota Isaa ittiin erge, Muslimoonni irratti wali galan, shahaada (ragaa bahuu) â€œLaa ilaah illallah (Rabbitiin malee haqaan gabbaramaan hin jiru)â€ kan jedhuudha. Hiikni isaa: Rabbii Tokkicha shariika hin qabne gabbaruudha. Akkuma jechaa Isaa keessatti ifa godhe:

وَإِنَّمَا الْكُفُورُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ

â€œGabbaramaan keessan Gabbaramaa tokkicha. Isa malee haqaan gabbaramaan hin jiru. [Inni] Ar-Rahmaan Ar-Rahiim.â€ Suuratu Al-Baqarah 2:163

Gabbaramaan gabbarama tokkicha akka taâ€™e ni beeksise. Isaan ala gabbaramaa (waaqefatamaa) biraa godhachuun hin hayyamamu. Isa malee homtu hin gabbaramu.â€ (At-Tasâ€™iiniyah-fuula 208)

Hanga akkana jedhuutti: Rabbiin subhaanahu wa taâ€TMaalaa akkana jedha:

﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنْ أَعْبُدُوا إِلَهَهُ وَأَجْتَنِبُوا الظُّغُوتَ
فَمِنْهُمْ مَنْ هَدَى اللَّهُ وَمِنْهُمْ مَنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ﴾

â€œRabbiin gabbaraa, xaaghuuta irraa fagaadhaaâ€TM [jechuun] ummata hunda keessatti ergamaa erginee jirra. Isaan keessaa nama Rabbiin qajeelchetu jira. Isaan keessaas nama jallinni isarratti mirkanaaâ€TMetu jiraâ€¢ Suuratu An-Nahl 16:36

Tawhiida kanaan ergamtoota hunda akka ergee fi ummata hundatti isaan (tawhiida kanaan) ergamtoota akka erge Rabbiin subhaanahu ifa godhe. Kuni Islaama Rabbiin warra jalqabaa fi xumuraa irraa isa malee amanti biraan hin qeeballedha (hin fuunedha). Rabbiin oltaâ€TMaan ni jedha:

﴿أَفَغَيْرَ دِينِ اللَّهِ يَبْغُونَ كَوَافِرَهُ وَأَسْلَمَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَإِلَيْهِ يُرْجَعُونَ﴾

٨٣

â€œSamiiwwanii fi dachii keessa kan jiru hundi fedhiinis taâ€TMi dirqamaan Isaaf harka kennee osoo jiruu diinii Rabbiitiin ala kan biraan barbaadu? Isaan hundu garuma Isaatti deebifamu.â€¢ Suuratu Aali-Imraan 3:83

Diinin Rabbii gabroonni Isa qofa gabbaru, Isaaf gadi jechuu, ajajamuu fi buluudha. Kuni Islaama. Namni kanaan ala amanti biraan barbaade, isarraan hin fuudhamu. Akkuma kana aayah biraan keessatti ni jedhe:

﴿شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلِكُهُ وَأَوْلُو الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ
لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾

١٨

â€œRabbiin haqaan dhaabbataa taâ€TMe Isa malee dhugaan gabbaramaan akka hin jirre ragaa bahe. Malaaykonni fi warri beekumsa qabanis [ragaa bahanii jiru]. Dhugaan gabbaramaan Isa malee hin jiru, [Inni] Injifataa, Ogeessa. Dhugumatti Rabbiin biratti amantin [fudhatama qabu] Islaama qofa.â€¢ Suuratu Aali-Imraan 3:18-19

Haqaan gabbaramaan Rabbiin malee akka hin jirree Inni ragaa akka bahuu, malaaykonni fi warri beekumsa qabanis ragaa akka bahan erga beeksisee booda Rabbiin biratti amantin fudhatama qabu Islaama qofa taâ€TMuu ni dubbate. Ilah (gabbaramaan) ibaadaa haqa kan godhatuudha. Namni Rabbiin

Gooftaa fi Khaaliqa waan hundaa akka taâ€™e amanee garuu kana waliinu Isaan ala wanta biraa gabbaru, inni Gooftaa isaatti qindeessadha (mushrika), Isaa gaditti gabbaramaa biraa kan godhateedha. Akka warri bidâ€™aa gariin â€œIlaahiyat (gabbaramummaan) uumuudha ykn umuu irratti dandeetti qabaachudhaâ€ jechuun hiikani miti. Araboota fi kanneen biroo irraa mushrikooni Rabbii fi Ergamaan Isaa mushrikoota taâ€™uu isaanii ragaa bahan, Rabbiin Khaaliqa fi Gooftaa waan hundaa akka taâ€™e kan shakkan hin turre. Osoo kuni ilaahiyat taâ€™e, silaa â€œLaa ilaah illallahâ€ ni jedhu turan. Kuni mata duree garmalee guddaa siritti beekun barbaachisa taâ€™eedha. Sababni isaas, namoota keessaan garee hundeen Islaamiaa isaaniif ifa hin taanetu jira, hanga dhimmoota guddaa- innis shirkii Islaama faallessu keessa seenanitti. Isaan shirkii taâ€™uu hin yaadan.â€ (At-Tasâ€™iiniyah-fuula 208)

Ibn Al-Qayyim gosoota ibaadaa hunda Rabbii Tokkichaaf gochuun dirqama akka taâ€™e akkana jechuun jabeessa: â€œSujuudni, ibaadan, tawakkulli, taqwaan, sodaan, of herreegun (of qorachuun), tawbaan, nazriin (silatin), kakuun, tasbiih (subhaanallah jechuun), takbiir (Allahu akbar jechuun), tahliil (laa ilaah illallah jechuun), tahmiid (Alhamdulillah jechuun), istighfaarri (araarama kadhachuun), gadi jechuu fi gabbaruuf mataa haadachuun, Kaâ€™abaa xawaafun, duâ€™aayin, kuni hundi haqa Rabbii qofa. Isaan ala malayka dhiyefameef ykn nabiyyi ergameef hin taâ€™u, hin malu.â€ (Al-Jawaabul Kaafi-180-181)

Ammas, Ibn Al-Qayyim barbaachisummaa tawhiida kanaatii fi guddinna haajaa namni tawhiida kanaaf qabu akkana jechuun ifa godha: â€œBeeki! Haajan gabrichi jaalala Isaa, Isa sodaachu, abdachuu, Isarratti hirkachuu, Isaaf hojjachuu, Isaan kakachuu, Isaaf silati seenu, gadi jechuu, gadi of xiqqeessu, sujuudu fi Isa ol-guddisuu, Isatti dhiyaachu keessatti osoo homaa Isatti hin qindeessin Rabbiin qofa gabbaruutti qabu haajaa qaamni ruuhitti, iiji ifatti qabu caala. (Jecha gabaaban: haajaan gabricha Rabbii tokkicha gabbaruutti qabu haajaa qaamni ruuhitti qabu fi iiji ifatti qabdu caalaa.) Inumaa haajaa kanaaf fakkaatan ittiin wal bira qaban hin jiru. Haqqiqan gabrichaa ruuhii fi qalbii isaati. Ishiif (qalbiif/ruuhiiif) fooyyaâ€™insi hin jiru gabbarama ishiitiin malee. **Zikrii Isaatiin malee hin tasgabbooftu.** Gara Isaatti ifaaje cimaa qunnamu heddu ifaajji. Isa qunnamuu waan ishiif hin hafneedha. **Isa jaallachuu fi gabbaruun malee galbiif fooyyaâ€™iinsi hin jiru.**â€ (Xariiqul Hijrateyni-57-58)

Shekhu Muhammad bin Abdulwahhaab hiika tawhiida ibaadaa fi mirkaneessu, guddinna dhimma isaa balâ€™innaan ibse. Kitaabota isaa baayâ€™ee keessatti yommuu tawhiida kana mirkaneessuu fi namoota faalleessan irratti deebii deebisu ni dheeresse, ni sirreesse, ni guute. Rabbiin rahmata isaaf haa godhu akkana jedha:

â€œDhugumatti, Rabbiin tabaarakaa wa taâ€™aalaa dhufaatin ergamtootaa wal duraa duuban dhufan erga addaan cite booda Muhamadin (Sallallahu aleih wassalam) gara keenyaatti erguun gara amantii fi seera guutuutti qajeelche. Kana keessaan inni guddaa fi wiirtuun, Rabbii tokkicha shariika hin qabne gabbaruun amanti Isaaf qulqulleessuu fi shirkii irraa dhoowwudha. Isaa gadiitti nabiyyoonni fi malaykoonnu akka hin kadhatamne (hin gabbaramee) dhaâ€™! Ibaadan hundi Rabbii tokkicha shariika hin qabneef malee homaafu hin taâ€™u. Kuni hiika jecha, â€œ**Laa ilaah illallah (Rabbii malee haqaan gabbaramaan hin jiru).**â€ Gabbaramaan kan itti qajeelan, irratti hirkataniidha. Kuni nama hin beekne biratti dhimma salphaa taâ€™eedha. Nama beeku biratti immoo garmalee guddaadha.â€ (Ad-Duraru As-Sinnayatu 2/21 gabaabbinnaan)

Tawhiida kana yommuu jabeessu shekh Muhammad ibn Abdulwahhaab irraa yerooakkana jedhu fedhii cimaa inni qabu ni hubanna: ﴿Yaa obboleeyyan koo! Hundee amanti keessanii sirritti qabadhaa.﴾

Jalqabni fi dhumi isaa, miilli fi mataan isaa shahaada (ragaa bahuu) ﴿Laa ilaah illallah﴾ dha.

Hiika jecha tanaa beekaa, jaalladhaas. Warra jecha tana qabates jaalladhaa, obboleeyyan keessan godhadhaa, osoo isin irraa fagoo taâ€™aniyyu. Xaaghutatti kafaraa, diina itti taâ€™aa. Nama xaaghututa jaallate ykn irraa falme jibbaaâ€! Kana qabadhaa (Rabbiin qofa gabbaruu fi xaaghutatti kafaruu). Osso homaa Isatti hin qindeessin Gooftaa keessan qunnamuun ni kajeellama. Yaa Rabbii Muslimoota godhii nu ajjeesi, saalihotan nu qunnamisiisi.﴾ (Tafsiiru Kalimatu tawhiid-fuula 252) (Wanti Rabbii gaditti gabbaramee fi gabbaritti gammade hundi xaaghuta.)

Madda:

[**â€œNawaqidul Iimaani al-qawliyah wal amalayahâ€**](#) fuula 131-134 Abdulaziz bin Muhammad

Date Created

April 18, 2020

Author

admin